

Ὅπου τὰ χέρια τῶνδ' ἴδου τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Δεσπότη
 Ξεχωριστὰ κάθε χρονιά 'ς τὸν πρῶτον, ἢ 'ς τὴν πρῶτη.
 Ἄπ' ὅλαις δὴ τῶνδ' ἴδου μονάχα· ἐγὼ κ' ἐκείνη.
 Τὸ ἤξευραν κ' ἐπρόσμεναν νὰ ἴδουσι τί θὰ γίνη
 Τάλλα παιδάκια κ' ἔλεγαν· « ποῖος πᾶχ' ἀπὸ τοὺς δύο
 Θὰ πάρῃ τὸ ζωγραφιστό, τόλοχρυσο βραβεῖο ! »

Θυμοῦμαι τὴν λαχταριστὴν ἡμέρα μας· τοὺς τοίχους
 Γεμάτους χάρταις, ζωγραφίαις, καὶ γωνιακὰ καὶ στήχους
 Καὶ δάφναις καὶ μυρτιαῖς παντοῦ ριγμέναις ἄνω κάτω,
 Τὸ λόγος τοῦ δασκάλου μας μετὰ τὰ ἑλληνικά του,
 Καὶ τῶν μητέρων ταῖς ματιαῖς καὶ τῶν παιδιῶν τὴν ἔννοια
 Καὶ τὸ Δεσπότη σοβαρὸ μετὰ τὰσπρα του τὰ γένεια
 Μετὰ τὸ βραβεῖο τὸ χρυσοῦ νὰ μετὰ βραβεῖον ἐμένα,
 Καὶ νὰ τὸ πέρων τρέμενος μετὰ γούλ' ἀναμμένα.

Τότε — μοῦ φαίνεται ἡ στιγμή αὐτὴ πῶς εἶνε τότε. —
 Ἐκέρωσε ἡ μοναχικὴ μικρούλα ἡ ἀσπροφώρα,
 Κι' ἐξέφυγε ἀπ' τὸ μάτι της ἓνα μεγάλο δάκρυ.
 Ἀπὸ τὸ πλάι μου γογγῶ τραβήχθη σὲ μιὰν ἄκρη,
 Καὶ κρύθοντας 'ς τὰ χέρια της σφιχτὰ τὸ πρόσωπό της
 Πικρὸ κλαίει καὶ ἐπνίγεται 'ς τὴ ζήλια ἢ ἀθωότης.
 Καὶ ὅταν ξανασήκωσε σὲ ἴλιγο τὸ κεφάλι,
 Καὶ ἄθελα τὰ μάτια μας ἀπαντηθῆκαν πάλι,
 Μετὰ κύτταξέ με μιὰ ματιὰ — ποῦ τότε μόνο νιώθω.
 Ματιὰ ἀπὸ λύπη παιδικὴ κ' ἀπὸ καινούριον πόθο,
 Κάτι διπλὸ κ' ἀταίριαστο, σὰν ἄστρο αὐτῆς ποῦ σβύνει,
 Σὰν ἀστραπὴ ποῦ χύνεται. . . .

Μεσ' τὴ ματιὰ ἐκείνη

Τὸ κοριτσάκι ἔσβυνε, καὶ ἐξύπναε ἡ γυναῖκα !

— Β —

'Σὰ δέκα ρόδα ὀλόδροσα χρόνια 'περάσαν δέκα
 Ποῦ δὲν ξαναἰδοθήκαμε 'ς τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας.
 'Σ ἄλλο σχολεῖο χωριστὰ μεγάλωνε ὁ καθεὶς μας.
 Μὰ ἔφατον ἀσυλλόγιστα, καὶ πάλι ἐμεῖς οἱ δύο
 'Σ τοῦ Ἐρωτος ἐσιμίζαμε τὸ μαγικὸ σχολεῖο,
 Πρῶτοι ἀπ' ὅλους 'ς τῆς καρδιάς τὰ θάνατα παιγνιδία.
 Μ' ἀγάπη κ' ἄλλοι ἐζούσανε, μὰ ὄχι μετὰ τὴν ἴδια.

Κι' αἰῶνια κακογλωσσά 'ς τὰ στόματα τοῦ κόσμου
 Ἡ δροσερὴ τῆς εὐμορφιά κ' ὁ φλογερὸς καὶ μῦθος μου !
 Κι' ὅσοι δὲν ἔβραν ἄβυσσος πῶς ἦταν ἡ ψευτιά της
 Καὶ σίφουνας 'ς τὰ σπλάγγνα μου ὁ ἔρωτος, μὰ διαβάτης,
 Ἐπρόσμεναν κ' ἐπρόσμεναν νὰ ἴδουσι τί θ' ἀπογίνη
 Τόση ἀγάπη κ' ἀπιστία καὶ τρέλλα καὶ χαμίνι·
 Ἄν μὰς προσμένουν στῆσανα, ἢ ἂν ἀπὸ τοὺς δύο
 Ὁ ἓνας τᾶλλου τὸ μυαλό θὰ πάρῃ γιὰ βραβεῖο.

Ὅμως ἐτούτη τὴ φορά ἐγὼ ἤμουν τὸ σφαχτάρι.

Ἐσὺ τῶν θρῶν τὸ βαρὺ πετώντας συναξάρι,
 Καὶ τῆς ἀγάπης σχίζοντας μετὰ μιᾶς τὴν προσωπίδα,
 Μοῦ ἔφυγες καὶ μ' ἄφησες δίχως χαρὰ καὶ ἐλπίδα
 Τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας νὰ κλαίω ἀγριεμμένα,
 Παρόμοια ὅπως ἔκλαψες μικρούλα ἐσὺ γιὰ μένα.

Τότε ἡ ἀγάπη ἔπερασε, σὰν νᾶζηταν τιποτένια !

Καὶ ὅμως — ἀκουσέ το ἐσὺ, γυναῖκα σιδερένια !
 Ἄν ἤμπορούσα τὸν καιρὸ ποῦ ἄρχισες τὸ θρῆνο
 Ἐκεῖ μεσ' τὸ σχολεῖτό μας, λίγαις στιγμαῖς νὰ γίνω
 Ἄνδρας μονάχα μετὰ τὸ νοῦ, καὶ μιὰ στιγμή νὰ νοιώσω
 Τὴ μοῖρα ποῦ θὰ μ' ἔκανε μ' ἐμένα ν' ἀνταμώσω,
 Ὅθ' μ' ἔβλεπες γονατιστὸς νὰ ἐσκυφῶ ἀντικρῶ σου,
 Καὶ θάκουγες νὰ σῶλεγα : « Μὴν κλαίεις, παρηγορήσου,
 Στέγνωσε τὰ ματάκια σου καὶ διῶξε τὸ μαράζι,
 Καὶ πάρε τὸ βραβεῖο μου 'ς ἐμένα δὲν ταιριάζει,
 Ἐπαραστράτισε τυφλὰ τὸ χέρι τοῦ Δεσπότη.
 Ἐσὺ εἶσαι ἀπ' ὅλους μας ἐδῶ ἡ προκομμένη, ἡ πρῶτη.
 Ἐμὲ μοῦ φτάνει γιὰ χαρὰ νὰ ἔχω τὴ χαρὰ σου,
 Καὶ γιὰ βραβεῖο' ὀλόχρυσο μοῦ φτάν' ἡ ἐμορφιά σου.
 Ὅμως μὴ χάρι σου ζητῶ μονάχα μετὰ τρεμουῖα :
 Μένε γιὰ πάντα ἡ ἀπλὴ ξανθόσγουρη παιδούλα.
 Φύλαγε ἄδολα καρδιά, κ' ὅταν γενῆς μεγάλη,
 Ὅπως φυλάγει ἐν ἄγαλμα τὰ μαρμαρένια κάλλη. »

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΑΙ ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ ΜΕΓΑΛΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΟΙΚΙΑΙ

Τῆ 1ῃ λήξαντος μηνὸς π. ἔ. συνεπληρώθη πεντηκονταετηρίς, ἀπ' ἧς ὁ Ὄθων ἀναχωρήσας ἐκ Ναυπλίου ἀφίκετο καὶ ἀποκατέστη ὀριστικῶς ἐν Ἀθήναις. Αἱ Ἀθηναῖαι, ὡς γνωστόν, ἀνεκηρύχθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1834, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων ἀφίκετο εἰς αὐτὰς τῆ 1 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ κατάστασις ἐν ἣ διετέλει οὕσα τότε ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, εἶνε βεβαίως ἀγνωστος εἰς τοὺς πλείστους τῶν σημερινῶν αὐτῆς κατοικῶν, πολὺ δὲ μάλλον εἰς τοὺς πρῶτον σήμερον ἀφικνουμένους, καὶ βλέποντας πόλιν ἤδη καθεστηκυῖαν, μέγεθος ἔχουσαν, καὶ κάλλος, καὶ πληθυσμὸν μέγαν. Μόνον εὐάριθμοί τινες γέροντες ἐκ τῶν ἀρχικῶν κατοικῶν, ἢ ἐκ τῶν μετοικησάντων ἐνταῦθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βασιλείας διατηροῦσιν ἐν τῇ μνήμῃ τὴν τότε καθημερινὴν ὄψιν τῆς πόλεως, τὴν σημαντικὴν αὐτῆς καὶ τὴν πενιχρότητα· πολλὰ μὲν δὲ διδομένης αὐτοὺς ἀφορμῆς ἀρέσκονται νὰ διηγῶνται τὰ τῆς τότε καταστάσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν σημερινήν. Τοιαύτην τινὰ διήγησιν ἀκούσαντες παρὰ πρεσβύτου, ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας δύο μηνῶν πρὸ τῆς ἀρίξεως τοῦ Ὄθωνος, ἐσημειώσαμεν τινα περὶ τῶν τότε ὑπαρχουσῶν μεγάλων οἰκιῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὅποια

δημοσιεύομεν ἐνταῦθα σώζοντες ἐκ τοῦ βεύματος τῆς λήθης ἀσήμαντον μὲν ἔως, ἀλλ' οὐχ ἦττον περιέργον λεπτομέρειαν τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχῶν τῆς κτίσεως τῆς νέας πόλεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σημειώσεως ταύτης καὶ κατανόησιν ἀνάγκη ν' ἀνατρεξώμεν μικρὸν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ δώσωμεν σύντομον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως ἐν γενεῇ τῆς πόλεως κατὰ τὸ 1834 καὶ τὰ προηγούμενα ἔτη.

Εἰκόνα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν δὲν ἔχομεν καὶ εὐλόγως διότι ἀπ' ἧς οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶδον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1833 κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἀπελευθέρουσης τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἐπεδρόθησαν πάντες, πένητες καὶ πλούσιοι, εἰς τὴν κρίσιν τῆς πόλεως τοῦ μέλλοντος, καὶ εἰς τὴν ἀναζητήτην γωνίας τινὸς ἐν τῷ νέῳ κοινωτικῷ καὶ πολιτικῷ βίῳ, ἐν τῇ νέᾳ τάξει τῶν πραγμάτων, ἔνθα ἕκαστος ν' ἀσκήσῃ ἡσύχως καὶ ἀφόδως τὸ ἔργον του. Τίς τότε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς νίκης, καὶ ὑπὸ τὴν αἴγλην τῆς ἐλευθερίας ἤθελε σκεφθῆναι νὰ διασώσῃ εἰκόνα πόλεως, παριστάσεως σωροῦς χλωμάτος καὶ λίθων, καὶ ἄμορφα ἐρείπια, ἐμπνέοντα οἶκτον καὶ ἀναμιμνήσκοντα ἡμέρας πένθους καὶ δουλείας;

Ἄλλ' ἂν δὲν ἔχομεν εἰκόνα, ἔχομεν ὁμῶς περιγραφὰς Εὐρωπαϊκῶν περιηγητῶν, ἐν αἷς ἀπεικονίζεται ἔστω καὶ ἀτελῶς ἢ τότε καὶ ἢ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ὄψις τῆς πόλεως.

Ὁ ἱστορικός τῶν Σταυροφορῶν Μισώ (Michaud), εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος τῷ 1830, γράφει ὅτι εὐθὺς ὡς εἶδε τὸ πρῶτον τὰ λείψανα τῆς πόλεως, τῆς πολυτάκτικης πολιορκηθείσης, ἀλωθείτης ἐξ ἐξόδου, δημοθείσης καὶ πυρποληθείσης ὑπὸ τοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, κατελήρηθη ὑπὸ μελαγχολίας. Δὲν εἶχεν ἰδεῖ τῶς, γράφει, θέαμα θλιβερώτερον. Ἐκ τῆς πρώτης πόλεως, ἦν ὁ Σταυροφόρος εἶδε τῷ 1806 ὄντων, δὲν ὑπελείποντο ἄρθρια ἢ μόνον δύο ἢ τρεῖς φοίνικες, κυπάρισσοί τινες καὶ ἐν τῷ καμίον διὸ καὶ ἀποκαλεῖ τὴν ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ τείχους πόλιν, κοιλιάδα τοῦ Ἐζεκίηλ.

Ἰδοὺ αἱ Ἀθηναίαι, γράφει, αὐταί, αἵτινες ἐνέπνευσαν τὸσον σεβασμὸν εἰς τὸν Ῥωμαίων ῥήτορα, τὸν εἰπόντα: ἌἘκαθ' ἕνα ἄλλο πρὸς ἡμᾶς τὰ γράμματα, ἢ φιλοσοφία, οἱ νόμοι, αἱ ἐπιστήμαι, σήμερον δὲν σώζουσιν οὐδεμίαν κεχαρμημένην ὁδόν. Ἐβαδίζομεν διὰ σωρῶν συντριμμάτων διεσπαρμένων ἀτραπὸν, σχηματισθεῖσαν ἐν μέσῳ ἐρείπιων, ὑπερπηδῶντες εἰς ἕκαστον βῆμα σωρὸς πετρῶν, τμήματι τειχῶν, σπόνδύλους κίωνων ἐκτάκην κειμένων ἐπὶ τῆς κόνεως. Ὁ πύργος τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου περικεκυκλωμένος ὑπὸ ἐρείπιων ἦτο ἔρημος, κατοικία νυκτοδίων πτηνῶν καὶ σαυρῶν· οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες χορευταὶ Δερδίται εἶχον ἀπέλθει. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἢ τὸ Φανάρι τοῦ Διογένηος κοινῶς λεγόμενον, ὅπερ ἐπεσκεύασεν ὁ πάτερ Σίμων, μισσιονάριος Γάλλος πρὸ 150 ἐτῶν, καὶ συμπεριέλαβεν ἐν τῇ αὐτῇ κειμένη καὶ συνεχόμενη Μονῇ τῶν Φραγκισκανῶν πατέρων, ἦτο τὸ μόνον σῶον μνημεῖον. Ἡ Μονὴ τῶν Φραγκισκανῶν εἶχεν ἄρδην ἀνακατῆ, ἢ δὲ θέα τῶν ἐρείπιων τῆς ἔφερον ἐν τῇ μνημῇ ὅτι ἐν αὐτῇ καθύκηνεν ὁ Βῆρως.

Ἰδὼν ὁ Μισώ τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἀναγνώσας τὴν ἐκατέρωθεν ἐπιγραφὴν, καὶ ἀναμνησθεὶς τοῦ μεγαλοδώρου ἐκείνου αυτοκράτορος σημειοῖ: Δύσκολον εἶνε ἐν μέσῳ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς πόλεως νὰ παραστήσῃ τις κατὰ διάνοιαν τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἰδρυτὴς τοσούτων καὶ τηλικούτων μνημείων, περικυκλούμενος ὑπὸ γλυπτῶν καὶ ζωγράφων καὶ ποιητῶν, διηλθε πομπικῶς ὑπὸ τὴν θριαμβευτικῇ ἐκείνην ἀψίδα, πορευόμενος μεθ' ὀλοκλήρου λαοῦ εἰς τὰ ἐγκλίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυρπίου Διός.

Περιελθὼν κατόπιν ἐν πρὸς ἐν τὰ λοιπὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, πλὴν τῶν τῆς Ἀκρόπολεως, μὴ ἐπιτραπέισης αὐτῷ τῆς εἰσόδου ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἀναφέρει ὡς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὄντα τότε ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅτι ἐν αὐτῷ εἶδε δύο τάφος Ἀγγλῶν περιηγητῶν, ἀποθανόντων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ πανόλους, καὶ ταφέντων ἐν τῷ περικαλλεῖ τούτῳ μνημείῳ τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Φωβέλ. Ἐφ' ἐνὸς τῶν τάφων ἀνέγνωσε τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον, ὅπερ συνέθεσεν ὁ λόρδος Βύρων. Si miserandus in morte, saltem in sepulchro felix. (Ἐὰν δυστυχὴς ἐν τῷ θανάτῳ, ἐν τῷ τάφῳ ὁμῶς ὑπῆρξα εὐτυχής). Ἄλλος περιηγητῆς ὁ Ρέξερ ἀναφέρει ὅτι μόνον εἰς τάφος ὑπῆρχε

μετὰ τοῦ ἀνωτέρου ἐπιτύμβιου, ὁ ὁποῖος ἐτι καὶ νῦν σώζεται ἐν τῷ ναῷ.

Ὁ Μισώ ἀνακεφαλαίων ἐν τέλει τῆς μακρᾶς περιγραφῆς του ὅτι εἶδε, καὶ ἀναφέρειν ὅτι ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ περιηγηταὶ περιέγραψαν, λέγει δυσκίλως δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ τὰς περιγραφὰς τῶν σήμερον δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁδὸς, οὔτε δημοσία πλατεῖα, οὔτε κηπος, οὔτε μονή, οὐδὲ ναός. Συνητήσαμεν γλαυκας, ἀλλὰ τὸ πτηνὸν τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς δὲν εἶνε ἤδη ἐνταῦθα εἰμὴ σύμβολον τῆς ἀφρόνου ἐρημίας· εἶνε δὲ καὶ ὁ μόνος κάτοικος τῶν Ἀθηνῶν, οὐ ἐρείσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὐδὲ εἶδομεν περιπτάμενον τὸν πιστὸν πελαργόν, διότι μὴ ἔχων που ν' ἀνεύρη στέγην φιλοξένον, ἐξήτησεν ἀλλοχου κατοιικῶν δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς πέλκρηθεις.

Ἀξιωματικὸς Βαυαρὸς, γράφας ἀνωνύμως ἀναμνήσεις ἐξ Ἑλλάδος τῶν ἐτῶν 1833 — 37, καὶ δημοσιεύσας ἐν Δαρμστάδτ τῷ 1839, ἀναφέρει περιγράφων τὸ ἐν τῆς Ἀκρόπολεως ἐκτυλισσόμενον πανόραμα, ὅτι ἐνταῦθεν μακρὰν μόνον ἀτενίζων τις ἀπολαύει θεάματος ἐξόχου καὶ τερπνοῦ, διότι πλησίον καὶ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν δὲν ἔχει νὰ ἰδῇ ἢ ἐρείπια καὶ σωροὺς χωμάτων.

Ἐταύτως ὁ G. Quin κατὰ τὸ ἔτος 1834 ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας γράφει: Ἡ ποτὲ μεγαλοπρεπὴς μαρμαρίνη πόλις ἦτο κατὰ γράμμα (buchstäblich) σωρεῖα συντριμμάτων. Οἰκτρὰ ἐρείπια πλινθίνων καλυβῶν, καὶ πενήρα τζαμιά ἐσχηματίζον εἶδος ἀγνωρίστων ἔγκων, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ προσανατολισθῶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁδῶν, καὶ θέσω σημεῖα ὅπως δυνηθῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, ὅθεν ἀνεχώρησα.

Ὁ γράφας τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀρχαίας τοῦ Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον μέχρι τῆς ἀναβάσεώς του εἰς τὸν θρόνον I. Mährlen ὑπολογίζει εἰς 7,200 τὰς ἐντελῶς κατηρειπωμένας οἰκίας, ὧν οἱ καταπεσόντες τοῖχοι εἶχον κατακαλύψει πάσας τὰς θοῦς, καὶ καταστήσει ἀδιάβατους, οἱ δὲ ἰστάμενοι ἔρθοι ἠπείλουν κατὰπτωσιν. Ὅδοι δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, ἀλλὰ μόνον ἀτραποὶ διὰ σωρῶν χωμάτων. Οἱ κάτοικοι μόλις ἀνήρχοντο εἰς 12,000 οἰκοῦντες ταπεινὰς καλύβας, οἱ πλεῖστοι μαγειρεύοντες ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ἀσχοῦντες τὰ ἔργα τῶν. Ἡ πόλις ἐν γένει πᾶσι εἰκόνα ἀπεραντοῦ πεδίου καταστροφῆς καὶ ἀναστατώσεως.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος μανθάνομεν ὅτι, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ καταληρθῇ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ δύο βαυαρικῶν ταγματῶν, οἱ μηχανικοὶ ἠρνήθησαν νὰ προπορευθῶσιν εἰς Ἀθήνας· καὶ ἀναλάβαιναι ἐκ τοῦ προχείρου τὴν κατασκευὴν στρατιῶνων καὶ εὐρεσιν καταλυμάτων. Ὅταν δὲ ἦλθον τὰ βαυαρικὰ στρατεύματα δὲν εἶχον που νὰ στρατωνισθῶσι. Κατέλαβον τότε ὀλίγας κενὰς νεοδημητους οἰκίας, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας ὅπου ὑπῆρχε καλύβη κατοικήσιμος, ὅπερ ἦγερε παράπονα τῶν κατοίκων κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν ἐπὶ ὀλιγοῖς.

Ἐνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως οἰκιῶν καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ὀλίγων οἰκοδομηθεισῶν τότε, περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος, συνέδησαν ἱκανὰ παρατράγωδα καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν εἰς Ἀθήνας τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀντιβασιλείας μεθ' ὅλου τοῦ προσωπικοῦ, τῶν ἐπιπλῶν καὶ τῶν δεμάτων τῶν ἐγγράφων τῶν διαφόρων γραμματειῶν. Τοιαύτη δὲ

σύγχυσις προέκυψε τότε κατὰ τὴν μετακόμισιν ἐκ τῆς στενοχωρίας, τῆς σπουδῆς τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἀναμίξεως τῶν φακέλων, καὶ τῆς παρομαρτοῦσης εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀταξίας, ὥστε ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐπῆλθεν ἐντελής στάσις πάσης διοικήσεως, οἱ δὲ μάλλον φιλοσκόμμοντες ὠνόμασαν τὴν κατάστασιν ἐκείνην status confusus, κατὰ μίμησιν ὁμοίας ἐπελλούσης ποτὲ ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ ἰατρὸς Ρέξερ (Jacob Roesser), ὁ τὸν Μάϊον τοῦ 1834 ἐπισκεφθεὶς τὸ πρῶτον τὰς Ἀθήνας, γράφει ὅτι μονήρεις τινὲς κομψαὶ οἰκίαι, περικυκλούμεναι ὑπὸ λωρίσκων χωμάτων, λειψάνων ἠρειπωμένων οἰκιῶν, καὶ χθαμαλῶν καλυβῶν προσέξέχουσι ὑπὲρ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ὧν τὸ ὕψος δὲν εἶνε πανταχοῦ ἴσον. Διεκρίνεται δὲ ὑπὲρ ὅλα ταῦτα ὁ ἀρτιμελής ναὸς τοῦ Θησεῦς. Εἰς τὴν πόλιν βαδίζει τις ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν ὑπεράνω συντριμμάτων καὶ χωμάτων ἔρειπίων παλαιοῦν καὶ νέων χρόνων, ἐπὶ λειψάνων τεχνῶν, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ πεπτοκότων στυλῶν. Σχεδὸν ἕκαστος αἶδον διὰ σιδηροῦ ποδᾶς διελθὼν τὸν χώρον τοῦτον, σχεδὸν ἕκαστος τῶν λαῶν, Ἕλληνας, Ρωμαίους, Φράγκους, Τούρκους, οἵτινες ἐνέγραψαν διὰ τῆς καταστροφῆς τὸ ὄνομα τῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς πόλεως, ἀνεγνωρίζεται διὰ τῶν ἰχνῶν, ἅτινα κατέλιπε. Περὶ τῆς τότε δὲ ἀγορᾶς τῆς πόλεως, ἢ τοῦ παζαρίου, ὡς ὠνομάζετο, ὁ Ρέξερ σημειοῖ ὅτι συνέκειτο ἐκ παραγκῶν καὶ καπηλείων.

Τοιαῦτα εἰκονίζουσιν οἱ περιηγηταὶ οὗτοι, ὧν ἐσημείωσαμεν, ἔχοντες προχειροῦς, τοὺς λόγους. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προδῶμεν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν οἰκιῶν, τῶν ἐπὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ὁθωνος ὑπαρχουσῶν, ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν τινα περὶ τοῦ τουρκικοῦ τεύχους καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἵνα κατανοηθῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν, ἢ ἔκτασις αὐτῆς, καὶ ἡ θέσις τῶν νέων οἰκιῶν.

Ἡ κτίσις τοῦ τεύχους τῆς πόλεως δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1778. Ἐκτίσθη δὲ τοῦτο ὁ Χασεκίης, βοϊθόδαξ Ἀθηνῶν ἐντὸς ἡμερῶν ἐνενηήκοντα, ὅπως προφυλάξῃ τὴν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς ληστρικῆς, οἷα εἶχε συμβῆ τὸ προηγούμενον ἔτος 1777 ὑπὸ Τουρκλιβανῶν ἐπιδρομῶν. Ὁ Wheler, ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας τῷ 1676, γράφει, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι μὴ ἔχουσαι τεῖχη ἀμυντικά, πολλὰς πόλεις προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, διὸ ἀπὸ τινος χρόνου ἤνωσαν πάσας τὰς οἰκίας τὰς πρὸς τὰ ἄκρα τῆς περιφερείας τῆς πόλεως, καὶ ἤγειραν πύλας εἰς πάσας τὰς εἰσοδοὺς, τὰς ὁποίας κλείουσι τὴν νύκτα.

Τὸ τεῖχος, ὅπερ ἔκτισεν ὁ Χασεκίης, περιέβαλε πᾶσαν τὴν πόλιν ὡς διὰ ζώνης· εἶχε δὲ ἀφεθῆ μεταξὺ τοῦ τεύχους καὶ τῶν οἰκιῶν χώρος κενὸς στρατιωτικῆς ζώνης, οὗτος δὲ οὐδεμίαν οἰκίαν συνεῖχετο μετὰ τοῦ τεύχους.

Τὸ περὶ τὴν πόλιν τεῖχος ἀρχόμενον ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Βάχου, διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, διευθυνόμενον πρὸς ἀνατολάς. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ σταυροδρομίου, τοῦ σχηματιζομένου ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως καὶ τῆς ὁδοῦ Φαλήρου, ἔκειτο ἡ Ἀρβανίτικη Πόρτα, ὠνομαζομένη οὕτως ἕνεκα τῆς αὐτοῦ συνοικίας τῶν Ἀλβανῶν. Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος

κάμπτον παρὰ τὴν οἰκίαν Μακρυγιάννη προσήγγιζε τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανου, ἢ Πόρταν τῆς Βασιλοπούλας, οὕτως ὠνομαζομένην ἐκ τινος Ἀθηναϊκοῦ μύθου, συνδεομένου καὶ μετὰ τῆς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Σταδίου ὑπαρχούσης σήραγγος· ἐκ τῆς Πύλης ταύτης τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν ὁδὸν Ἀμαλίας φθάνον μέχρι τῆς οἰκίας Ἀημιῶν (Ξενοδοχεῖον Μεγάλῃς Βρετανίας)· αὐτοῖσι πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ κήπου τοῦ Συντάγματος ἀπέναντι τῆς οἰκίας τοῦ κ. Νεγρεπόντη ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἢ Μσόγεια Καπούσου, ἢ πύλη τῶν Μεσογείων, ἣτις ἐκαλεῖτο καὶ Μπουμπουνίστρα, ἕνεκα τοῦ αὐτῶς μπουμπουνίσματος τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, ἐξ ὧν ὑδρεύετο ἡ πόλις· ἐλέγετο δὲ καὶ Πύλη τῶν Μεσογείων, διότι διὰ ταύτης εἰσῆρχοντο οἱ ἐκ τῆς Μεσογαίας τῆς Ἀττικῆς ἐρχόμενοι χωρικοί.

Ἐκ τῆς οἰκίας Ἀημιῶν τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν ἀλλήν τῶν νῦν βασιλικῶν σταυλῶν, ἔπειτα μέχρι τινὸς ἠκολούθει τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ κάμπτον αὖθις διήρχετο διὰ τῆς παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν οἰκίας τοῦ Λέοντος Μελά, τῆς συναγομένης μετὰ τοῦ μεγάρου τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας. Ἐντεῦθεν διὰ νέας καμπῆς πρὸς Μ διήρχετο παρὰ τὴν οἰκίαν Ἀναργύρου Πετρακῆ, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἢ Ἐγριπος Καπούσου, διότι δι' αὐτῆς εἰσῆρχοντο οἱ ἐκ Χαλκίδος (Ἐγριποῦ) ἐρχόμενοι, ἐλέγετο δὲ καὶ Πόρτα τοῦ Μενιδίου. Ἐντεῦθεν προὔχρει πρὸς Β τοῦ Βαρβακείου, διέτεμνε τὴν ὁδὸν Μενάνδρου, τὴν διερχομένην ἔμπροσθεν τοῦ σημερον παλαιοῦ θεάτρου τῆς πόλεως, καὶ κάμπτον ἐκ νέου προὔχρει εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας, ἐνθα εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ (ὁπλαρχηγῶ Ἀθηναίου) ὑπῆρχεν ἡ Γύφτικη Πόρτα, καὶ Πόρτα τοῦ Μωριά καλουμένη, διότι αὐτῶς ἦσαν τὰ σιδηρογεία, καὶ διότι δι' αὐτῆς εἰσῆρχοντο οἱ ἐκ τοῦ Μωριῶς ἐρχόμενοι.

Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος προὔχρει, περικλείων τὸν ναὸν τοῦ Θησεῦς πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐξ οὗ στρέφον περιέκλειε τὸ Ὁδεῖον τοῦ Ἡρώδου. Παρὰ τὸ Θησεῖον ὑπῆρχεν ἑτέρα πύλη ἢ Ἀσλάν Καπούσου, ἐξ ἧς εἰσῆρχοντο οἱ ἐκ Παιρικῶν ἐρχόμενοι, καλουμένου τότε Πόρτα Δράκου, ἐκ τοῦ μαρμαρίνου λέοντος, ὅστις αὐτῶς ὑπῆρχε παρὰ τὴν εἰσοδὸν, ὃν ἀρκάσας ὁ Μωροζίνης κατὰ τὴν τῷ 1687 ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν μετακόμισεν εἰς Βενετίαν, ὅπου καὶ σώζεται ἔτι καὶ νῦν κοσμῶν τὰ προπύλαια τοῦ ἐκεῖ ναυστάθμου.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα τοῦ τεύχους, ἐντὸς βολῆς τηλεβόλου, ὑπῆρχον κανονοστάσια ἐπὶ πύργων, οὗς τότε ἐκάλουον Μπουρτζία.

Ἐν μέσῳ λοιπὸν τοῦ περιβόλου τούτου ἔκειτο ἡ πόλις, ἐκτετατομένη περὶ τὰ Β Α τῆς Ἀκροπόλεως. Ὅτε δ' ἐγνώσθη ὅτι ἡ Ἀττικὴ περιελαμβάνετο εἰς τὰ νέα ὄρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πολλοὶ Ἕλληνας καὶ Εὐρωπαῖοι, προικωνιζόμενοι ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου, ἐπέδοθησαν εἰς κερδοσκοπικὰς ἀγορὰς οἰκοπέδων, ἀγοράζοντας ἀντὶ εὐτελεστάτων τιμῶν, μάλιστα παρὰ τῶν ἀπερχομένων Ὀθωμανῶν, γῆπεδα. Ἦρξαντο δὲ οἰκοδομῶμεναι οἰκίας ἀπὸ τοῦ 1832, ἀλλὰ κυρίως εἰς οἰκοδομίαν ἐπεδόθησαν πάντες, ἀφ' ἧς αἰ

Ἀθήναι ὠρίσθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Μὴ ὑπάρχοντος ἐν ἀρχῇ ὀριστικοῦ σχεδίου, ἠκολούθουν τινές τὸ τοῦ Σάουμπερτ καὶ Κλεάνθους ὡς πρὸς τὰς ὁδοὺς Ἐρμού καὶ Αἰόλου, αἵτινες καὶ δὲν μετεβλήθησαν εἰς τὸ τροποποιηθὲν κατόπιν σχέδιον ὑπὸ τοῦ Λ. Κλέντσε. Αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο ἐν ἀρχῇ ἄνευ σχεδίου κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας· λίθους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετεχειρίζοντο τοὺς τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν οἰκιῶν, οὗς μετεκόμιζον ἐπὶ ὄνων, διότι τὸ κάρρον καὶ ἡ ἀμαξία ἤτο τι ἀγνωστον τότε· ὑπῆρχε δὲ καὶ μεγάλη ἔλλειψις ἐργατῶν καὶ ὕλικου, ὥστε ἡ ἐργασία δὲν προὐχάκει ταχέως. Μετὰ τὴν ἔλευσιν μόνον τοῦ Ὄθωνος ὄλα ταῦτα ἀνεπληρώθησαν ταχέως διὰ τοῦ ἐμπορίου. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ, ἡ ἀποσταλεῖσα εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος πρὸς ἀνέυρεσιν καταλυμάτων ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπάρχουσι ἱκανὰ πρὸς μετασκευασίαν μεγάλου πληθυσμοῦ καὶ τούτου ἕνεκα ἔμειναν ἐν Ναυπλίῳ τὰ τάγματα καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῶν σκαπανέων, καίτοι ἦσαν τόσον ἀναγκαῖα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἔμειναν ἡ ἱερὰ σύνοδος, τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον, καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἰδίᾳ οἱ ἀπεσταλμένοι Πρωσίας καὶ Ρωσίας.

Αἱ σωζόμεναι τότε ἀφανεῖς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων παλαιαὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκίαι ἦσαν κακῶς ὠκοδομημέναι, χθαμαλαί, πενιχρᾶς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ὕψους, ἄνευ ἀερογωνιαίων λίθων, ἄνευ σχεδίου, συνσφιγμέναι περὶ στενὰς ὁδοὺς ἀνωμύλους καὶ ἀκαθάρτους.

Κύριον κέντρον τῆς τότε πόλεως ἦτο ἡ συνοικία τῆς Πλάκας, ἣτις θεωρεῖτο ὡς ἡ ὑμεινοτέρα πασῶν τῶν λοιπῶν. Ἡ σημερινὴ ὁδὸς τοῦ Ἀδριανου, ἡ ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Φιλίππου ἀρχομένη, καὶ διερχομένη τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν Πλάκα, καὶ τερματιζομένη εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Ἀδριανου, ἦτο τότε ἡ κεντρικωτέρα τῆς πόλεως καὶ ἡ μᾶλλον συχναζομένη· διότι αἱ ὁδοὶ Ἐρμού καὶ Αἰόλου δὲν εἶχον ἔτι σχηματισθῆ· μόνη δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη ἐκ τῶν παλαιῶν διετηρήθη ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς νέας πόλεως, καθὼς καὶ ἡ τῆς Πανδρόσου περὶ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε τότε ἡ ἀγορὰ, νῦν δὲ τὰ ἀμπατζίδεα. Ἐνθα δὲ σήμερον εἶναι αἱ στρατιωτικαὶ φυλακαὶ καὶ ὁ στρατῶν τῆς χωροφυλακῆς, ἦτο ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ διοικητήριον καὶ ἡ κατοικία τοῦ Τούρκου διοικητοῦ.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ λοιπὸν τῆς Πλάκας ὠκοδομήθησαν αἱ πρῶται μεγάλαι οἰκίαι, καὶ ἐπισκευάσθησαν προχείρως αἱ παλαιαί. Αὐτόθι διεκρίνοντο ἡ μεγάλη οἰκία Ἰωάννου Παπαρηγοπούλου προξένου τῆς Ρωσίας, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ἐν τῇ ὁδῷ Κυθαθηναίων παρὰ τὸν ναὸν τῆν Μεταμορφώσεως. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ κατέλυσε ὁ Ὄθων ὅτε τὴν 28 Αὐγούστου τοῦ 1834 διήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, πορευόμενος εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. (Ὅρα Ἐστία ἀριθμ. 447 σελ. 463.)

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανου καὶ περὶ τὸ κέντρον τῆς Πλάκας ἔκειτο ἡ οἰκία τοῦ Ἁγγλοῦ Φίνλαῦ, σωζομένη ἔτι καὶ νῦν.

Ὅπισθεν ταύτης ἡ οἰκία τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Ἰωάν. Κίγκ, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 1831 μετὰ τοῦ Χιλλ καὶ Ρέβερσον συνέστησεν ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον καὶ τυπογραφεῖον.

Ὅπισθεν τῆς οἰκίας Φίνλαῦ ὠσαύτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σχολεῖου, τῆς διασταυρουμένης μετὰ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανου, ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς Δομνίτας Σούτσου, ἔνθα καὶ κατώκησε τὸ πρῶτον. Ἡ Κυρία αὕτη εἶχεν ἀγοράσει πολλὰ οἰκόπεδα, ὧν ἐν μεγάλῃ ἐκτάσει ἐδώρησεν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἠγέρθη τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον· ἀλλὰ δὲν εἶδομεν τὸ ὄνομά τῆς ἀναγεγραμμένων ἐν ταῖς στήλαις τῶν εὐεργετῶν τοῦ καταστήματος ταῖς ἰσταμέναις ἐν τῇ εἰσόδῳ.

Ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φίνλαῦ ὑπῆρχε πύργος Τουρκικὸς ἠρειπωμένος, ὃν ἀγοράσας ὁ Δημήτριος Μαυροκορδάτος, καθηγητῆς πρῶτος τῆς ἀνατομίας, καὶ ἐπιτελευτάς κατώκησεν ἐν αὐτῷ. Ἡ ἐπισκευὴ δ' ἐγένετο πολὺ μετὰ τὸ 34. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπίσης Ἀδριανου καὶ πλησίον τοῦ φαρμακείου τῆς Ἐλάφου ἔκειτο δύο οἰκίαι συνεχόμεναι τοῦ Γεωργίου Ριζάρη, ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχουσαι ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανου εἰς ὁδὸν Ἀμβλείαν.

Οἰκία Ἡπίτου ἱατροῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς καὶ ὅπισθεν τῆς ὁδοῦ Νίκης. Παρὰ ταύτῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο ὁ στρατῶν καὶ τὰ γραφεῖα τῆς χωροφυλακῆς.

Οἰκία Κοντοσταύλου. Αὕτη ἔκειτο ἔνθα νῦν τὸ βουλευτήριον. Ἦτο τότε μία τῶν μεγαλειτέρων. Εἰς αὐτὴν κατώκησεν ὁ Ὄθων ὅταν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1834 ἐνόσφ ἦτο ἄγαμος. Ἐν ταύτῃ συνεδρίασεν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1854, εἶτα δὲ ἐγένετο βουλευτήριον. Ἄλλ' ἐπελθούσης πυρκαϊᾶς τῷ 1854 κατεκίδη ἐντελῶς, ἡ δὲ βουλή ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1862 συνεδρίαζεν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει τὸ ζωολογικὸν Μουσεῖον.

Κατωτέρω τῆς οἰκίας ταύτης ἔκειτο κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων δύο οἰκίαι Γ. Ἀφονίδου καὶ Δεκόζης Βούρου, ἔτι καὶ νῦν σωζόμεναι· ἐν τῇ πρώτῃ ὑπάρχουσι τὰ γραφεῖα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἐν ταῖς δύο ταύταις οἰκίαις ἐνωθείσαις κατώκησεν ὁ Ὄθων μετὰ τὸν γάμον του μετὰ τῆς Ἀμαλίας μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνακτόρων. Ἐκτοτε δὲ χρονολογεῖται καὶ ὁ ἔμπροσθεν τούτων κήπος τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν. Αἱ οἰκίαι αὗται ἕνεκα τῆς σπάνειος μεγάλων οἰκιῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς ἐρημίας, καὶ ὡς κείμεναι ἐπὶ ὑψώματος σχετικῶς πρὸς τὴν ἀγορὰν, καὶ τὴν λοιπὴν πόλιν, ἦσαν καταφανεῖς τότε ἐξ ὅλης τῆς πόλεως.

Ἐν ὁδῷ Ἐρμού παρὰ τῇ Καπνικαρέα οἰκία Λουκᾶ Πύρρου καὶ Κόνιαρη, ἐν αἷς ἐγκατεστάθησαν τὸ πρῶτον τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν. Τὴν πρὸ δύο ἔτι ἑτῶν σωζομένην γωνιαν οἰκίαν τοῦ Κόνιαρη κατεδαφισθεῖσαν, ἀντικατέστησε σήμερον τὸ παρὰ τῆς Καπνικαρέα μέγαρον τοῦ Β. Μελλᾶ μετὰ τῆς ὑαλοσκεπυῆς διόδου. Παρόμοιον δὲ μέγαρον μετὰ διόδου ἀνεγείρεται ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τῆς οἰκίας Α. Πύρρου.

Αὐτόθι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καπνικαρέας, ἐν ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ ταύτης εἰς ὁδὸν Πλούτωνος ὑπῆρχε γωνιαία οἰκία τοῦ Ἰταλοῦ Κόντε Μποτσάρη, ὅστις εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν ἠγόρασε πολλὰ οἰκόπεδα καὶ ἀγρούς. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη, ἐγκαθιδρύθη τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀπέναντι ταύτης ὑψοῦτο ἑτέρα οἰκία γωνιαία,

μεταξύ ὁδοῦ Καπνικαρέας καὶ ἐτέρας ἀγούσης εἰς Μητρόπολιν, τοῦ Λαζ. Γιουρῆ, ἥτις τότε ἦτο τὸ κατάστημα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας. Σήμερον δὲν σώζεται, διότι κτεῖσα πρὸ εἰκοσιπενταετίας κατηδαφίσθη, ἐπὶ δὲ τοῦ οἰκοπέδου αὐτῆς ἀνηγέρθησαν μικρὰ μαγαζαῖα.

Οἰκία Αὐγερινῶ γωνιαία, πλησίον Ῥόμβης, μεταξὺ τῶν ὁδῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ Περικλέους ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ὡς εἶχε τότε.

Μικρὸν ἀνωτέρω ταύτης ἦτο ἡ οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Νεοφύτου.

Οἰκία Χίλλ παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ὄπισθεν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, σήμερον οὕσα δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ οἰκία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη μεγάλη οἰκοδομηθεῖσα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἐταιρίας.

Ἀνωτέρω ταύτης ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὑπαιρειῶν τῆς Ἀκροπόλεως διεκρίνετο ἡ οἰκία Κλεάνθους, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη, παρὰ τὸ ἐξωκλήσιον Ἀγ. Νικόλαος, καὶ πλησίον τῶν Ἀγ. Ἀναργύρων ἔνθα ἐγκαθιδρύθη τὸ πρῶτον τὸ Πανεπιστήμιον κατόπιν ἐγένετο στρατῶν. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν, ὡς εἶχε τότε, ἀνήκουσα εἰς ἱερέα Κρήτα.

Οἰκία Γροπίου προξένου Αὐστρίας, σήμερον ἀνήκουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Παύλου Σκουλούδη, παρ' οὗ ἠγοράσθη, κεῖται παρὰ τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Ἀγ. Εἰρήνης καὶ Μουσαίου.

Μη οὕσης ἔτι τότε ὠρισμένης τῆς θέσεως ἐν ἣ ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσι τὰ ἀνάκτορα, πολλοὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι ἤθελον οἰκοδομηθῆ ἐν ἡ θέσει ὦρσεν ὁ Κλέντσε περὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Κεραμεικοῦ, ἔσπευσαν νὰ οἰκοδομήσωσιν αὐτόθι οἰκίας. Τοιαῦτα δὲ ἦσαν ἡ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ, ἡ γενομένης Βλαχίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἣν κατόπιν ἠγόρασεν ὁ Γκαρμπολᾶς καὶ ἐχρησίμευσε μέχρι πρὸ ὀλίγου ὡς φυλακὰ καταδικῶν, ἣδη δὲ κατηδαφίσθη.

Μικρὸν βορειότερον ταύτης ἔκτισε τὸ ἐπόμενον ἔτος οἰκίαν ὁ Γεώργιος Ἀργυρόπουλος γαμβρὸς τοῦ Ι. Καρατζᾶ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κραναοῦ καὶ τῆς πλατείας τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ἀνήκουσαν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀλεξ. Κουμουνοῦρου. Κάτωθεν τῆς οἰκίας ταύτης ἐσυστήθη καὶ τὸ πρῶτον εὐρωπαϊκῶν ζαχαροπλαστῶν ὑπὸ Δημητρίου Λερίου, ἄλλοτε ἐν Μόσχᾳ καὶ Ὀδησῶ ζαχαροπλάστου.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἔκλειτο δύο οἰκίαι ἀπέναντι ἀλλήλων κείμεναι τοῦ Βλαχούτση. Αὐτόθι κατώκησαν τὰ μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἶτα ἐγένετο πολυτεχνικὴ σχολή. Ἐν τῇ μιᾷ τούτων σήμερον ὑπάρχει τὸ Ὠδεῖον, ἡ ἐτέρα ἀνήκει τῷ Κ. Σπηλιωτάκη.

Οἰκία Κόντε Μποτσάρη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἀνήκουσα εἰς τὴν κυριότητα Σερπιέρη.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὠσαύτως Σαρρῆ ἐτέρα οἰκία Γεωρ. Ἀργυροπούλου, ἣν ἠγόρασε κατόπιν ὁ Στεφανίδης, ἣδη δὲ ἀνήκουσα εἰς τὸν κ. Ἐσλεν. Ἐν αὐτῇ κατώκησεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Ρουάν.

Οἰκία Καντακουζηνῶ μέγα μακρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀρξάμενον τὸ 1834 ἔμεινε ἡμῖτελες ὅτε ἐγνώσθη ὅτι τὰ ἀνάκτορα ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσιν ὅπου νῦν κεῖνται. Ἡ οἰκία αὕτη κατόπιν περιήλθεν εἰς τὴν κυριότητα μεταξουργικῆς ἐταιρίας, εἶτα εἰς τὴν τοῦ κ. Δουρούτη. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν δούσα ἐκ τοῦ

προορισμοῦ τῆς καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν περὶ αὐτὴν συναικίαν τοῦ Μεταξουργεῖου.

Παρὰ τὸ κατάστημα τοῦ ἀερίοφωτος ὑπῆρχεν ἐτέρα οἰκία νῦν ἀνήκουσα εἰς Ἰωάννην Μεσηνέζην τοῦ φαναριώτου Μυσίου ἐξ Ἠπείρου ἔλκοντος τὴν καταγωγήν.

Τέλος οἰκία Ἀναργύρου Πετρακῆ, σωζομένη, ἀλλὰ πολλάκις ἐπισκευασθεῖσα καὶ μεταβληθεῖσα, ἔνθα νῦν εἶνε τὰ δικαστήρια, ἐν τῇ διασταυρώσει ὁδῶν Αἰδίου καὶ Σοφοκλέους. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο ἐκτισμένη ὀλίγον ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως παρὰ τὴν πύλην τοῦ Μενιδίου, ἦτο δὲ καὶ ἡ μᾶλλον μεμονωμένη καὶ ἀπόκεντρος τῶν Ἀθηνῶν, φαινομένη μακρόθεν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως εἰς τὰ ἄκρα σχεδὸν τοῦ ὀρίζοντος. Προῦκάλεσε δὲ κτιζομένη ἐν τοιαύτῃ ἀποστάσει καὶ τὰ σκώμματα τότε τῶν Ἀθηναίων ἀποροῦντων πῶς ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτῆς ἠθέλησε νὰ κτίσῃ οἰκίαν εἰς τοιοῦτον ἀπόκεντρον καὶ μεμονωμένον μέρος. Ὅ,τι δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο τὸ μᾶλλον ἐξοχικὸν ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ καὶ τὸ ὅτι πολὺ κατόπιν, ὅτε ἐκτίσθη ἡ γωνιαία οἰκία Μαρινάκη ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰδίου καὶ Ἀγ. Μάρκου συνεστήθη θερινὸν ἐξοχικὸν καφενεῖον ἐκτεῖνον τὰς τραπέζας του ἐπὶ τῆς αὐτόθι πλατείας, ὅπου νῦν τὸ βιβλιοδετεῖον Πενταφρῆ, καὶ ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο τὸ ἑσπέρας νὰ ἀναπνεύσωσι δροσερὰν αὐρανὴν καὶ φάγωσι τὸ παγωτῶν των. Τὸ καφενεῖον τοῦτο διετήρει ὁ Καρδαμάτης εἰς τῶν εὐπόρων τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐπιτηδευματιῶν, ὁ ὁποῖος κατόπιν περιπεσὼν εἰς ἀτυχήματα, διηύθυνε μέχρι πέρυσιν ὅτε ἀπεβίωσε, τὸ καφενεῖον τοῦ βουλευτρίου.

Ἐν Πατησίοις δὲ, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει λαμπρὸν προάστειον πολυάνδρον καὶ πολυοικον, τότε μία καὶ μόνη ὑπῆρχεν οἰκία ἐντὸς κήπου τοῦ Ἀγγλοῦ Μαλιζώμ, ἥτις κατόπιν περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Δουκίσσης, εἶτα τοῦ Σπυριδωνοῦ Τρικούπη καὶ σήμερον εἰς ἄλλου.

Ἐκκλησίαι λειτουργοῦμεναι τότε ἦσαν ἡ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου, τῶν Ἀγ. Ἀναργύρων ἐν τῇ συναικίᾳ Ψυρρῆ, ἡ Καπνικαρέα, ὁ Ἀγ. Νικόλαος τοῦ Ραγκαβᾶ, ἡ Ῥόμβη, ὁ Ἀγ. Γεώργιος Καρίνης ἡ Μεταμόρφωσις (Σωτήρης τοῦ Κοτάκη), καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναφ' τοῦ Θεσείως. Πρώτη δ' ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐτέθη κώδων, διότι ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπηγορεύετο, ἦτο ἡ τοῦ Ἀγ. Νικόλαου τοῦ Ραγκαβᾶ. Αἱ ἀρχαῖαι δ' ἐκκλησίαι τοῦ Ἀγ. Νικοδήμου (νῦν ῥωσικῆ) καὶ ἡ τῶν Ἀγ. Θεοδώρων ἦσαν ἠρημωμένα.

Αὗται ἦσαν αἱ ὀπωσοῦν ἄξια λόγου οἰκίαι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ κατάστασις, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὁθων ἦλθε καὶ κατώκησεν ἐν αὐτῇ. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία καὶ ὁ στρατὸς καὶ πᾶσα ἀρχή, καὶ πάντες οἱ ἐλθόντες τότε ἐπίσημοι καὶ μὴ ἄνδρες κατεσκήνωσαν ἐν μέσῳ ἑρείπιων ἀρχαίων καὶ νέων. Πάντες ἠσθάνθησαν τότε τὸ καθῆκον νὰ σώσωσι τὰ πρῶτα ἐκ τῆς περαιτέρω φθορᾶς, καὶ ν' ἀνεγείρωσι τὰ δευτέρα. Ἡ ἐργασία ἤρχισεν ἀμέσως, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πόλις πλήρης ζωῆς καὶ νεανικοῦ κάλλους ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως, προέκυπτεν ἐκ τῆς τέφρας τῆς, ἀποκυλίσουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνεγειρομένη καὶ μεγαλυνομένη, τοὺς σωρῶς τῶν ἑρείπιων, ὑπὸ τοὺς ὁποῖους ἔθαψεν αὐτῶν αἰῶνων δευτεία καὶ ἐρημώσις.